

SZERKESZTIK:
KESZLER JÓZSEF, REINER FERENCZ és SCHÜTZ MIKSA.

Elofizetési ára:
Évesre 6 frt. — Félévesre 3 frt.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP
Évenként 20 ív zeneműlékkel; több arckép és képzőművészeti melléklettel.
Egyes szám ára 20 krajczár.

Szerkesztőség: Váci-utca 3. sz.
Kiadóhivatal: Gránátos-utca 6. sz.

TARTALOM.

- IRODALOM:** P. J.: *Író és színiigazgató.* — Irodalmi hírek.
ZENE: Dr. SCHÜTZ MIKSA: *As opera állása napjainkban.* — ARTHUR OUGIN: *Massé Viktor.* — Zenészeti hírek.
SZÍNHÁZ: Színházi hírek.
KÉPZŐMŰVÉSZET: M. F.: *A müncheni műtárlatokból.* — NYÁRI SÁNDOR: *A Liebenberg-szobor Bécsben.* — Képzőművészeti hírek.

ÍRÓ ÉS SZÍNIGAZGATÓ.

Nemrég valamennyi lapjainkat bejárta az a hír, hogy a bécsi burgszínház Szigligeti «Trónkereső»-jét is felvette a téli repertoireba. A mostani igazgató e terve sokkal közelebb hozta hozzánk a bécsi híres műintézetet és annak igazgatóját, mint az a két előbbi igazgató: Laube és Dingelstedt aerája alatt volt. Laube és színiigazgatók nagymestere és Dingelstedt a Shakespeare-darabok híres átdolgozója és rendezője annyira ismert nálunk is, hogy feleslegesnek látszik őket és működésüket megbeszélés tárgyává tenni. A mostani igazgató, Wilbrandt, általános figyelem tárgya. A gáncs és diéséret egyenlő mértékben érte őt is. Midőn most a magyar drámai irodalomra vetette szemét és annak helyet juttatott a legelső német színpadon, alkalomszerűnek látjuk őt közönségünk elé vezetni és úgy jellemezni, ahogy mint író és színiigazgató kora őt fel fogta és méltatta.

Két esztendeje már, hogy Wilbrandt kezében van a Dingelstedt halála által uratlanná vált művezetői kormánypálcza. Színműírói sikerei batorították fel az intéző köröket arra a feltevésre, hogy a színiigazgató minőségében is épp oly ügyeséget és erélyt fog kifejtteni, mint eddigi hatáskörében. Két év alatt volt Laube és Dingelstedt utódának alkalma bebizonyítani, vajjon megérdemelte-e a bizalmat vagy nem. A kritika és a közönség által hozott ítélet erre a kérdésre határozott «nem»-

mel felelt. A Wilbrandt-aerába vetett remények nem teljesültek. A költő előbbi sikerei cserben hagyták az igazgatót. Nem kell tehát a fölött csodálkozni, hogy a burgszínház a krízis küszöbén áll. A vélemények már most csak abban különböznek egymástól, vajjon önkéntes vagy kényszerült bucsúzó gondolatokkal kell majd foglalkozni. Növeli a válságot az a balsiker, melyet Wilbrandt utolsó darabja: «Das Märchen vom Untersberg» tapasztalt. A bécsi kritika egyhangú visszautasítása nem csak a «fantasztikus mesedráma» ellen, hanem ama igazgató ellen is fordult, a ki két év alatt valamennyi újabb drámaíró közül csak egyet — Wilbrandtot — méltatta a burg deszkáira, a ki két év alatt egyetlen egy eredeti újdonságot sem hozott színre, kivéve egyet az évad végén és azt az egyet is — Wilbrandtól. Wilbrandtot a költő emelte két év előtt a díszes igazgatói állásra; és ugyancsak a költő az oka annak, ha az igazgatót most az a veszély környezi, hogy a magas polcra le akarják dönteni.

Az a siker, melyet valamely darab a színpadon arat, nem mindig döntő annak belértéke tekintetében. A színmű kedvező fogadtatása annyi középinstanciától, annyi külső véletlenségtől függ, hogy annak egyes színpadokról való visszautasítása semmi esetre sem bizonyítja érték nélkülségét. Tudjuk, hogy Katona «Bánk-bán»-ja milyen sorsban részesült akkorában: Schiller «Armány és szerelem»-ét nyomorult csinálmánynak deklarálta a kritika, Lessing «Nathan»-ja csak mint könyvdarab állhatott meg, Kleist és Grillparzer ugyanazon darabokkal, melyektől minden létjogot megtagadtak, érték el legfényesebb sikereiket. Oly költő balsikere azonban, azon a színpadon, melynek ő egy-szersmind művezetője, már komolyabb jellegű. Saját alkotásával egyúttal a nyilvános közönségnek is nyújtja azt a mértéket, melylyel ő mások drámai produkcióját méri. Hogy ha az — mint a «Märchen vom Untersberg» esetében — alapjában véve hibás, a terv, idea és kivitel tekintetében a drámai széppel ellenkezik, akkor a költő kudarcra ép oly érzékeny, mint az igazgatóé. És ha még hozzájárul, hogy az ily nehezítő körülmények között elbukott költő ellen még az a látszat is

küzd, mintha más drámaírók műveinek távoltartása által attól a színpadtól, melynek vezetését reá bízta, az állásával való visszaélés bűnét nehezen vállaira, akkor a fiáscot soha sem lehet jóvá tenni. És ez Wilbrandt mostani állapota, ki mint igazgató a repertoire egy ötöd részét a költő Wilbrandt darabjaival töltötte be, ellenben Kleist, Hebbel, Laube, Heyse, Gutzkow és Wildenbruch és az élő drámaírók legnagyobb részét mellőzte.

Mi sem természetesebb, mint hogy Wilbrandtnak a tapasztalt fiáscot után, mint költő és igazgatónak más irányt kell választania, ha állásában meg akar maradni. Még abban az esetben is, ha a két év előtt elvállalt hivatalban már nem is telne gyönyörűsége, ha azt könnyű lélekkel adná is fel, mégis a költészet érdekében ki kell mondani, hogy mint költő hagyja el azt az ösvényt, melyen egész költői frissességét, életerejét és az alkotás derült örömét elvesztette.

Ama szomorú tény előtt állunk, hogy egy eredeti alkotó erővel bíró költő, a színpadhoz nagyon szoros viszonyban állván, az erőteljes *realistá*-ból ravasz *fantasztikus*, allegorizáló *romantikus*-sá lett. Ez a tény szükségképpen mindenkit meg fog lepni. Epen a színiestet a mai virágzásában van hivatva az ellenkező létrehozni. A «Sturm» és «Drang» *fantasztikus* álmodozója, melynek Schiller bizonyult, mint a mannheimi színház dramaturgia realistává változott át. Persze Schiller akkor még ifju korában volt, amidőn alkotó erejét semmi sem volt képes bénítani. Göthe ellenben férfikorában lett színiigazgató, ebbeli tevékenységéből a drámaírásra nézve semmi hasznot nem tudott húzni. A kettő közül azonban egyik sem végzett oly munkát, mint amilyent a mai bécsi színház művezetőjétől követelni kell. Wilbrandt hanyatlását csak úgy lehet magyarázni, hogy az igazgatói és rendezői teendőik erejét kimerítették. De oly költemény megszületése, mint a «Märchen vom Untersberg» még ezáltal sem nyer magyarázatot. Csak ama feltevés által érthetjük azt meg, hogy a költő lelkében új romantikus irány keletkezett, melynek fiatal korában eleget nem áldozhatott. Bécs minden kritikusa megtagadott e mesedrámatól min-

den mélyebb hatást, ethikai jelentőséget és drámai erőt. A darab hőse olyan homunculus-féle, aki Faust, Manfréd és Tannhäuser ingredienciáiból összetéve, az ész emkerének retortájában alkottatik drámai emberré; Arnulph gróf maga a megtestesült blazirtság, kinél az élvágy azonban még egészen ébren van. A világon semmi sem érdekli vagy inkább ingerli már, még a hű Elsbeth karjaiban feltalált szerelmi boldogság sem. Szerencsére a gróf oly vidéken lakik, a hol az alvilág szellemei még hallgatnak az elégtelen emberek átkai és szellemidézéseire. Az Untersberg törpéje, Lofar, megjelen az életunt lovag előtt és elviszi alvilági birodalmába. A felidézett alakokban megmutatja neki a *tettet*, a *szerelmet* és a *tudományt*; (A modern színpadi gépek igen kényelmesen produkálnak ilyen boszorkányságokat.) de Arnulph úr egyiken sem talál gyönyörűséget. Végre megjelen Gerda, az ördögnő, ki avval a hatalommal rendelkezik, hogy képes oly alakot öltetni, mely a gróf érzéki és buja fantáziájára nézve a legcsábosabb. Ez a dämon már tetszik Arnulphnak és odaadja magát neki egészen. Erzéki mámorából, melybe a dämon bűbája elmerítette, a császár látogatása zavarja fel. Arnulph beleszeret a császárnéba és birni kívánja. Gerda felveszi annak alakját és Arnulph megkapja amit akart. Mikor aztán undorral eltelve az elhagyott Elsbeth után vágyódik, Gerda ennek az alakjában is prezentálja magát. Ilyképen nem szabadulhat a dämoni némbertől, akár-hogyan is erőlködik tőle elszakadni. Kétségbeesésében egyszer megragadja a hajában viselt nyilat és e fegyverrel álmában megöli — de Gerda felébred és gunyosan szeméi közé nevet. Mikor pedig Arnulph alszik, a dämon szívébe mártja a nyilat és mint a vampyr iszszva vérét a lovagnak, hogy saját életét fenntartsa. Es hogy végzi a költő a betegesen buja fantázia e kellemetlen játékát? Gerda nem szenvedheti a holdvilágot. A lovag tudja ezt, és egy szép holdvilágos este erőszakal a hold felé fordítja arcát s így szabadul a borzasztó czimborától, hogy azután több észszel forduljon a még mindig hű Elsbethhez. Ez a romantikus fantazmagória és a romantikus fantázia-önkény, a melynél a holdvilágnak még csak az a szerep sem jut mint a romantika iskola költőinél, mert a holdvilág itt nem a csodálatos mesevilág pompáit világítja meg, hanem ellenkezőleg, egy visszatetsző pokoli boszorkányságot tesz semmivé. «Mit Befremden und einer Langeweile, die ihres Gleichen sucht — írja Speidel a premiere kritikájában. — folgt man den ewigen Wiederholungen dieses Märchenspieles, welches sich durch vier Aufzüge (3½ Stunden) dehnt, von Reminiscenzen lebt und nur dadurch ein Ende findet, dass es über das Knie abgebrochen wird.»

(Befejező közlemény következik.)

P. J.

IRODALMI HIREK.

— LAUBE HENRIK, a kinek aggasztó betegségéről a napi lapok említést tettek, javuló félben van. Az agg író már fölkelte ágyából, sőt ki is sétált a szabadba.

— DAUDET ALFONZOT drámai balsikeri nem kedvetlenítették el. Legujabban elhatározta, hogy «Sappho»-ját is dramatizálja, noha ez a regénye talán még kevesebb drámai momentumot tartalmaz, mint «Jack», vagy «A királyok száműzésekben».

— CORNEILLE halálának kétszázadik évfordulója október 1-én lesz. Szülővárosa, Rouen, ezt a napot meg fogja ünnepelni. Szó van egy Corneille-muzeum alapításáról is.

AZ OPERA ÁLLÁSA NAPJAINKBAN.

(Befejező közlemény.)

VII.

V aló igaz SCHILLER-nek azon itélete, hogy mindenkor, midőn a művészet hanyatlásnak indul, a művészek idézik ezt elő. («Die Kunst ist stets nur durch die Künstler gefallen»), mert hisz a nagy tömegnek izlése csak visszhangja annak, a mit a gyakorló művészek nyújtanak neki, mindamellet van a korszaknak bizonyos behatása, mely alól a legnemesebb művészi egyéniségek sem vonhatják ki magukat teljesen, és a mely ezeknek tökéletes kifejlődését legőszintébb akarattjuk mellett is meggátolja. Hogy az ember hangszerve az idők folyamában általában megromlott volna, és hogy tehát ebben napjaink műénekülésének első legyőzhetetlen akadályát kellene elismernünk, ezt mindenesetre igazolatlan véleménynek tartjuk. Ha mai színházainkban kevesebb u. n. nagy hangot hallunk, a milyen volt például a Malibran-é, Pasta-é, úgy ennek oka bizonyára sokkal inkább fiatalságunk gyorsabb életében és a művészeti nevelésnek hibás voltában rejlik, mint a természeti tehetség fogyatkozásában. Jóllehet igaz, hogy Bergamo lombard városka és legközelebbi környéke a mi századunkban már nem hoz létre annyi kitünő tenoristát, mint a múlt században, midőn néhány évtized alatt hét fényes csillag szállt fel onnan: köztük BIANCHI, CRIVELLI, RUBINI, a párisi opera csillagai, de mit bizonyít ez általánosságban? Hisz mindenkor nem a physicali képesség, hanem a művészet alkotó az énekest, és bármily értéket is kell természeti adományoknak tulajdonítanunk, úgy még sem hiszszük, hogy a gondviselés az embernek vele született tehetségét a különböző korszakok szerint különféleképp méri. A 19. század tüdei, torkai és hangizmai bizonyosan szakasztott olyanok, mint a 16. és 17. századbelieké, de a szellem, mely rajtuk uralodik, megváltozott. Régi időkben a művészet magasabb köröknek kizárólagos tulajdona volt, és főleg művelt udvaroknál részesült ápolásban, hol a fejedelem kötelességének és dicsőségének tartotta, hogy a művészet ápolása az ő nevének különös dicsfényt kölcsönözzön. Az énekesek, noha külsőleg tekintve sokkal függőbb állásban voltak, mint ma, itt mégis egy kiváló műveltségű körnek jótékony behatása alatt álltak. Jóakaró tetszés buzdította

őket; a műveletlen és tudatlan tömeg tapsolása, mely nagy részben okozza mai színpadi hőseinknek érdem nélküli elbizottságát, ismeretlen volt előttük. Még 50—60—70—80 évvel ezelőtt senkinek sem jutott volna eszébe, csupán jó hanggal és zenészet ismeretekkel felszerelt egyént énekesnek elnevezni.

Mi minden tartozott hajdan ezen megtisztelő czim elnyeréséhez, azt GIOVANNI BATTISTA MANCINI (sz. Bolognában 1714, mh. 1800. Bécsben) tudatja velünk jeles művében: «Pensieri e riflessioni pratiche sopra il canto figurato» (Bécs, 1774, 4); csak el kell olvasnunk, mikép írja le a régi nagy időknek «valenti nomini e donne valorose nel canto» és meg fogjuk érteni, mért olyan törpeszerű, a mit a mai kor nyújt ezen a téren. Legalább is öt esztendeig tartott azon időszak, mely a műénekes kiműveltetésére szükségesnek találtatott, mert 3 vagy 4 évet igényelt a hangképezés, a kiejtés és a coloratura, mielőtt még a szavaláshoz és előadáshoz jutottak volna. Milyen gyökeresen változott meg mindez napjainkban, midőn minden nevelést lélektelen sietéssel végeznek, hogy valahogyan elkésve ne érkezzenek az élet nagy pályájára! «Time is money» — ezen kereskedelmi jelszóra mindent, még legfontosabb dolgokat is elhanyagolnak, a szellem csendes munkájában, mely lassan, de biztosan építi fel saját házát, alig-alig hisz még valamely eszménykedő különöz.

Vannak azonban e szomorú hanyatlásnak még más okai is. Zene és ének most csaknem mindenkinek közbirtokává váltak; minden házban zeng a zongora és nyög a bravour-ária; minden városnak megvan dalegylete, dalárdája, sőt még a kézműveslegények, ha éjjel részegen kiballagnak a korcsmából, valami sejtelmét árulják el a négyszólamu szerkezetnek, midőn hunczut-nótáikat bögi. Már pedig régi tapasztalat, hogy még soha semmiféle művészet bensőleg nem nyert általános elterjedés folytán.

Ha a művészet gyakorlatát lerántják a műveletlenek körébe, a hol legnemesebb magvát még sem értik meg soha, akkor leglényegesebb föltételeinek egyikétől fosztják meg: tiszta vestai harmatja, létének szent központja eltűnik. Megengedjük ugyan, hogy minden avval való foglalkozás bizonyos szellemi behatással van a tömegre; hogy azonban maga a művészet nyers és fölületes bánásmód mellett csak veszíthet, az tény mindamellet. Ha a fül előbb annyi rozsz, dilettanszerű, annyi czudarnak hallásához hozzászokott, akkor nem csoda, hogy azokat, kiknek mestersége az éneklés, is egészen más mértékkel méri most, mint azon időben, mikor keveset hallottak ugyan, de azon kevés mindig tökéletes volt a maga nemében.

«On ne chante plus, on crie» mondhatta joggal BORDOGNI, a híres énekmester.

Hányszor kell boszankodva tapasztalnunk, hogy ugyanaz a közönség, mely annyi tartózkodással, sőt néha hangos társalgással kíséri a leggondosabb ének-előadást, zajos lelkesedésbe tör ki a «Donna è mobile» ária hallatára, ismétlésre kényszeríti az énekest s mindent

csak egy végnélküli fermáta miatt, mely ugyancsak erőmegfeszítésbe került a tenoristának. Nem lehet eléggé megróni azt az izetlen szokást, hogy énekeseink egyes kiváló helyeket, melyek világosan felfestve vannak írva, a nyers, durva hatás kedvéért mellhanggal énekelnek. Példa rá a híres szerelmi kettős a hugenották 4-ik felvonásában.

Figyeljük csak arra, mi vonz ma és mit dicsőít a tömeg. A ki még bátorodik protestálni azon tetszés ellen, melyben a köznapiasság és a főleg most szokásos kaczerkódás pusztán állatias erővel — énekeseinknek divatbajának lehetne ezt elnevezni — részeseül, az jól vigyázzon, nehogy szemlalmok ellen vivó Don Quijote-ként kinevessék, vagy mogorva pedánsnak tartásák, kinek gyarló idegzete erős izgatásnak már nem képes ellentállani. Mily sokan, kiknek fülük van, már nem hallanak ma, és nem is törődnek azzal, a mit Kant mondott: «Durva kedély a bakter szavával is beéri, de az emeltebb, finomabb érzés csak szép hangokban lelheti örömét.»

Szép hangok mindenütt és még ma is születnek, azonban még kifejlődésük előtt erőszakosan elrontják azokat, még pedig sokszor nem az által, hogy nem gyakorolják, mint inkább a gyakorlás hajmeresztő módja által. És mi következik ezen módból? Énekeseink, kik, elragadtatva a század gőzgyorsaságától, alig néhány hónapot szentelnek a tanulásra, majdnem ugyanazon időben jutnak el hangjuk végromlásához, mely időt a régi mesterek azok kiműveléséhez szükségesek. Ily gunnyal áll boszút a sors! Hogy a jelenkor számtalan dalegyesülete, bármennyire is vegyék igénybe azon érdemet, hogy a nép általános zenei műveltségét előmozdítják, nagyban részese a hangromlás iróztató gyorsaságában, nem tagadható. Valóságos iskolái ezek a hangszerv tulmegfeszítésének, mert minden karénekest kissé serkenti a hiuság, hogy kihallja maga magát. Ehez még a következő is járul: Ilyen karéneknél a legmagasabb és a legmélyebb hang gyakran oly hangsorokban mozognak, melyek nem természetszerűek. Legveszélyesebb a hangra ezen tekintetben az annyira kedvelt férfi-négyes és határozottan kimondható, hogy a ki olyanban hosszabb ideig első tenorista vagy második bassista volt, minden valódi műénekre örökre el lesz rontva. Ellenben a középhangok, főleg az alt és második tenor a férfinegyesben, nagyon is csekély cantilenára szorulnak, úgy hogy a hang kiművelésére nem nyujtanak tért, egészen eltekintve attól, hogy ezen részekenél, mivel inkább az összhangzat törvényeitől függenek és a dallami elem másodrendű marad bennök, az eltalálásban való ügyességen, mely az ész, nem az érzés dolga, nyugszik a fősúly, ezáltal pedig a legtehetségesebb énekese is gyakran elveszítik képességüket szellemi felfogásra és élénk előadásra, a mit a soló-ének okvetlenül megkövetel. Míg tehát a karének, hogy határozottan hátrányos hatása ne legyen, alaposan előkészített énekeseket igényel, kik a zene technikai, mechanikai részét tökéletesen legyőzték már, hogy a főhangoknak megerőltető feladatát a hangszerv művészies megkímélése mellett megoldhassák, és hogy a háládatlan közép-

szekben is uralkodó benső életmozdulatot megfigyelve, nem csak akaraterővel és reflexióval, hanem itten is meleg érzéssel hathassanak, addig mai nap épen a karénekét használják a hang kiképezésére és a magánénekesre nézve legjobb előkészítő iskolának tekintik, ha az éveknek hosszabb során át mint karénekes működhetett. Művészi tehetséggel bíró egyéniségeket nem lehet eléggé figyelmeztetni a quartett és karének nálunk divatos módjának veszélyes voltára. Nem igazi énekese, hanem holt automaták és kiabálók nevelkednek így. Egészen más dolog persze olyan kar, mely előlegesen kiképzett hangokból össze van állítva, össze sem hasonlítható a közönséges módon iskolázott, azaz csak az üteny-pálca után gyakorolni tudó és eltalálásban gyakorolt énekesekből álló karral. VII. Pius pápa énekkaráról mesés dolgokat jegyzett fel Bainsi, a Sixtina történetében: I. Napoleon császári megkoronázásánál 300 francia énekest és 80 hárfajátszót állított fel együtt, hogy hatalmas benyomást érjen el az ünnepély alkalmával, mely benyomás azonban tökéletesen megsemmisült, midőn a koronázást végrehajtó pápával együtt belépő 30 sixtini énekes a «Tu es Petrus»-t hangoztatta és pompás hangjaik nagy hatalmával az egész galliai énekesrajt lesujtották. Hasonlóképp működött még ezelőtt vagy 50 évvel a nagy castrata SASSAROLI legfeljebb 20 főből álló karával a dresdai katolikus templomban. Valamely jó ének-karnak hatása tehát nem függ a számtól, hanem, mint minden valódi ének hatása, a hangoknak kiképezésétől.

Miután ilyenformán megjelöltük főbb okait azon művészet hanyatlásának, mely még testi elemét, a lélekzetet tekintve is, inkább a szellem, mintsem az anyag körébe látszik tartozni, hátra marad még azon szerekről szólanunk, melyek talán javíthatnak ama szomorú állapotban. Ez persze olyan időben, melyről megfordítva azt lehetne mondani, hogy szellemi elemeiben is inkább az anyagnak, mint a szellemnek hódol, nem egészen könnyű feladat. Mert, ha legelőször az operának, mint az ének világában uralkodó műágnak, tökéletes megváltoztatását kellene követelnünk, úgy rögtön azon ellenvetésre akadnánk, hogy minden oda irányuló javaslat kivihetetlen, mert WAGNER Richard jogosan állítja: «Zeném megfelel a kor szellemének, akár mennyit fészkelődtek, bár mennyire akartok is ellenszegülni, mégis el kell jönnetek, mert az én zeném zilált kedélyeteknek visszhangja.» Szent igaz, hogy alexandrini hanyatlás következett be mindazon műágakra, melyek nem vésővel és ecsettel, hanem élő szóval és hanggal dolgoznak. A nagy költőkkel és színészekkel együtt a nagy énekese is — ugyanazon egy napnak hármas sugara — leszálltak, és ujjászületés addig nem remélhető, míg a művelteknek többsége fel nem karolja azon intő szavak igazságát, melyeket HANDEL jegyzett fel egykor az angolok számára: «A művészet nem az emberek mulattatására, hanem lelkesítésükre, nemesbítésükre van szánva.»

DR. SCHÜTZ MIKSA.

† MASSÉ VICTOR.

«Gazette Musicale» 1858. évi január 24-iki számában az alábbi sorokat lehetett olvasni:

«Il y eu cinquante-sept concours de Rome depuis leur institution et à peu près cinquante-sept lauréats; combien en est-il pour qui le talent de la composition dramatique soit devenu une carrière? Quatre: Herold, Halévy, Ambroise Thomas et Massé. Je ne parle pas de notre excellent ami Adam, parce qu'il eut le bonheur de ne pas obtenir la grand prix et de rester à Paris. D'autres, Boisselot par exemple, Maillart et M. Bazin, ont obtenu des succès très honorables, mais avec de longues années d'intervalle. Il en est enfin qui se sont essayés de loin en loin dans un acte ou deux; mais tous ceux-ci sont morts ou à peu près de cette maladie funeste appelée la leçon.»

Mikor ezek a sorok napvilágot láttak, Gounod, ki a prix de Rome-ot Massé előtt három esztendővel nyerte el, még nem írta meg a *Faust*-ot és még csak két műve által: a *Sappho* és a *La Nonne sanglante* által volt ismeretes. Tehát Fétis, a fent idézett sorok írója nevet, pusztán nevet nem, sorozhatott a négy híres mester közé. És Fétisnek igaza volt. Massé akkor már hét derék művel lépett volt elő, melyeket Romából való visszatérte után rövid idő alatt írt meg.

Massé (a kit nem is Victornak, hanem Félix-Mariénak hívták) 1822-ben márczius 7-én született Lorientben. Zsenge korában hozták fel Párisba, hol a tizenkét éves fiú belépett a Conservatoireba. Ott kitünő sikerrel végezte tanulmányait és három ízben nyert első díjat, míg iskolai carriéréjét 1844-ben a grand prix de Rome-val fejezte be.

Miután első cantatáját a párisi Opéra-ban előadatta (1845. febr. 21-én), Massé Olaszországba utazott, hol rendes tartózkodást választott magának. Onnan azt hiszem 1848-ban tért vissza, mert részt vett a nagy pályázatban, melyet akkor a nagy hazafias ünnepélyeken előadandó nemzeti dalokra hirdettek. Azonfelül pályázott még a kitzított harminczhárom éremre is, melyek közül kettőt el is nyert a következő darabokkal:

Hymne à la Fraternité, szövegét írta Cosnard Alexandre;

Hymne à la Concorde, szövegét írta Plouvier Edouard.

De, mint minden zenész, ő is a színházra vetette szemét, jól tudva, hogy csak ott vár reá szerencse és dicsőség és minden feltételt érezve magában, mely őt ott sikerre vezetné. És láttuk is, hogy a szerencse ott különös módon kedvezett neki. Először is akkor vette át éppen Perrin az Opéra-Comique igazgatását és keresve keresett oly fiatal zenészt, ki az előre mozdításra érdemesnek mutatkoznék, s ki előtt színházának kapuit megnyithatná; és másodsor Massé mintegy a sors által arra látszott hivatva, hogy debütját ne egy, hanem egyszerre három nagy siker koronázza, amit is három pompás darabja: *la Chanteuse violée*, *Galatée* és *les Noces de Jeannette* igen kedvező fogadtatásban részesült.

Scribe, rendes szokásának ellenére, új librettóját Massénak, a kezdőnek adta és

Massé oly szerencsés volt, hogy nemcsak bájos zenét írhatott a kapós szöveghez, hanem a főszerepeket oly előkelő énekesnő- és színésznőre bízhatta, mint a milyenek hirében akkor Mlle. Lefebvre, a későbbi Madame Faure állott. Még nagyobb volt a *Galatée* sikere, melynek fantasztikus szövege valóságos kis mestermű volt, s melynek poetikus, szin pompás zenéjét a legtisztább antik szellem hatotta át. Ezuttal a főszerepet Madame Ugalde énekelte, ki akkor tehetségének és közkedveltségének Zenithjén állt. Végre a *les Noces de Jeannette*-t, ezt a bájos kis zenei csecsebecsét, Couderc játszotta és Mlle. Félix-Miolan énekelte — ki abban az időben az a híres énekesnő volt, a milyenek öregeink még most is ismerik.

Az ily körülmények között tett kísérletek hamar és előnyösen ismertették Massé nevét. Harmincz esztendő korától fogva szegődött hozzá a szerencse és úgy látszott, hogy élete végéig hordozni fogja szárnyain. De még sem volt szakadatlanul hű hozzá, mert a következő három műve nem találkozott azzal a sikerrel mint az első három. Mindazonáltal, ha a *Fiancée du Diable* és *Miss Fauvette* némi gyengeségben szenvedtek is, a *Saisons* belértekénél fogva nagyobb kegyet érdemelt volna a közönség részéről. Szerencsére a *Reine Topaze* csakhamar kiköszörülte a csorbát; de még ez alkalommal sem voltak igazságosak a komponistával szemben és a kettős diadal, melyet Carvalho asszony a «Méh» remek áriájával és a *Carnaval de Venise* variációival aratott, inkább az ünnepele énekesnő virtuozitását, mint a zeneszerző meleg inspirációját és mély érzelmét illették. Massé többi művei közül a *La Fée Corabosse*-t és különösen *Paul et Virginie*-t kell még felemlíteni, melynek néhány év előtti diadala mindenkinek élénk emlékezetében van. Ez a diadal kétségkívül a *Cléopâtre*-ra is vár, melyről az utóbbi években oly sokat beszéltek és mely egészen kész már, hogy színre kerüljön. Hogy mikor fog ez bekövetkezni, azt majd a jövő mondja meg. De a szegény, nagy művész nem gyönyörködhetik már művében!

Massé Victor pályája fényes volt és bizonyosan dicsőségessé vált volna, ha betegsége nem állt volna tökéletes kibontakozásának útjában. Massé megérdemelte a sikert, mely őt kísérte, mert nemcsak inspirált, hanem becsületes és lelkiismeretes művész volt, ki nem kereste a zajos feltűnést a rossz izlés szereivel és a charlatanizmus segélyével, de még személyével sem iparkodott soha a közönséget foglalkoztatni. Csendesesen és szerényen dolgozva a cité Frochot-ban fekvő pavilonjában, neje és gyermekei által környezve, kerülve a zajt, félve a tolakodóktól és hivatatlanoktól, mindig távol tartotta magát a koteriától, soha sem tette ki magát a botrányoknak és soha sem áldozott saját nimbusának és méltóságának. Napjainkban ez a tartózkodás és a jó izlés mindenestire feljegyzésre méltó.

Felette nehéz volna néhány oda vetett sorban Massé összes műveiről kimerítő kritikát írni. Csak kísérlet maradhat mindig az ő jellemzése ily alakban. Massé muzsája erőteljes, tömör; minden tekin-

tetben a bretagnei szabad allurejeivel ékeskedik. Az ő muzsája nem olyan férfi-asszony-féle; inkább jó nevelt házi leány, ki a salonban is feltalálja magát, de nem restel azért verőfényes napon sem a virágos mezőn futkosni rövid ruhában, felkeresve a dülő utat, a patakot, nem törődve a tüskék által szakított sebekkel, midőn illatos és rég óhajtott virágot akar szakítani. Lenge grácia, természetes elegancia, csiny, mérsékelt pajkosság, derűség, egészséges humor, nagyság és szenvedély, amellet mindig merészség és könnyedség azok a tulajdonságok, melyek Massé finom és mindenképp előtti igazi francia tehetségét jellemzik. Kedves melodia, üde, gyors gondolatmenet, tiszta és előkelő harmonia és oly instrumentáció, melynél a delikát munka az ujság bájjal hat, a dráma és a jelenet intelligenciája, ezek a szerencsés kiegészítői ezeknek a szerencsés tulajdonoknak, melyeket az érzés bensősége és költőisége koszorúz.

Massé határozottan a francia iskolához tartozik. Méltó utóda annak a művészseregnek, mely a francia lyrikus repertoirt annyi mesterművel gazdagította. A víg operába sajátos individualis izlést oltott. Inspirációja eredeti, annak oly alakot kölcsönzött, mely egészen az ő sajátja volt és elmondhatjuk a *Pál és Virginia* szerzőjéről, hogy mindig saját serlegéből ivott és sohasem kölcsönzött a szomszédéból. Benne Franciaország igazi incarnált, edzett tehetséget vesztett, kinek értékét senki sem kisebbítheti, de még ahhoz nem is nyulhat. Ez eléggé mutatja, hogy értéke milyen nagy volt.

ARTHUR POUJIN.

ZENÉSZETI HIREK.

~ ZENETANÁRI SEMINARIUM. A nemzeti zenede választmánya részéről Bartay Ede igazgató vezetése alatt Röck Szilárd, Bogisich Mihály prépost, Nádossy György, Reményi Antal és Barabás Antal választmányi tagokból álló küldöttség tisztelettel a napokban Trefort Agoston közoktatásügyi miniszternél s átnyújtotta a zenedének a «zenetanári szeminarium s azzal egybekötött felekezet nélküli egyházi éneklés képző tanfolyam» életbe léptetése iránt készült emlékiratát, kérve a minisztert, hogy az eszme megvalósítása iránt saját hatáskörében intézkedjék. A miniszter, ki a tárgy felett egy órán át értekezett a küldöttséggel, elvileg hozzájárult az eszméhez, és kijelentette, hogy belátja a szükségét annak, hogy ugy a szeminarium, mint az egyházi éneklési tanfolyam felállíttassék. Igéretet is tett a küldöttségnek, hogy foglalkozni fog az eszmével, és annak létesítését tőle lehetőleg előmozdítani fogja. A miniszter szívélyes köszönettel vett búcsút a küldöttség tagjaitól.

~ UJ EREDETI DALMŰ. Sárosi (Schauer) Ferencz befejezte «Abencerage» című dalművét, melyet három évvel ezelőtt az «Atala» sikere folytán nála a nemzeti színház igazgatósága megrendelt — s azt a napokban az igazgatóságnak átadta. Az opera 4 felvonásra terjed s szövegét Chataubriand hasonló című elbeszélése után Bartók Lajos írta.

~ A «SZEPESI DALÁREGYESÜLET» által f. hó 12. és 13-án Szepesváralján rendező dalárünnep sorozata: Julius 12-én.

Ismerkedési estély a Sonnenberger-féle sörccsarnokban. Julius 13-án. Virrasztó reggeli fél 6 órakor. Érkező vendégek fogadtatása. Közgyűlés a kávéház termében 9 órakor. Indulás Hotkóczra 10 órakor. Összes próba 11 órakor. Villás reggeli 12 órakor. Az összes karok és az egyes dalegyleteknek előadásai 2 órakor, a közetkező műsorral: 1. Szózat, Egressy Bénitől, előadva az összes kartól. 2. Népdalok, vegyes-kar Mendelssohn-Bartholdytól, előadja a gölnczbányai dalegylet. 3. Fohász, férfi kardal Huber Károlytól, előadja az ifjói dalárda. 4. Die Ehre Gottes, összes kar zenekísérettel Beethoven Lajostól. 5. Saengergruss, férfi-kar Fischer Lajostól, előadja a leibiczi dalegylet. 6. Ki a gonddal, férfi-kar Rieger Györgytől, előadja a löcsei férfi-dalegylet. 7. Jó kedv keringő, vegyes kar zenekísérettel, Gumbert Ferencztől, előadja a szepesváraljai dalegylet. 8. Szentelt hantok, összes kar Mosonyi Mihálytól. — Visszamenet Szepesváraljára 4 órakor. Közébed a kávéház termében 5 órakor. Tánczvizgalom ugyanott 8 órakor.

~ NAGYÉRDEKŰ MAGYAR TALÁLMÁNY A ZONGORAGYÁRTÁS TERÉN. Kluzsinszky A. helybeli zongora-készítő új szerkezetű kettős zongorát konstruált, mely egy testtel és egy rezonancz-alappal, de két ellentétes billentyűzettel (klaviatúrával) bír. Az egyiknek csengőbb, a másiknak tompább a hangszínezete, a mi a négykezü kettős zongorajátéknál a hangvegyülésre igen előnyös. A hangszer kevés helyet foglal el, mert egymásbanótt ikerzongorát képez. Az érdekes találmányt ajánljuk a szakértők figyelmébe, kik azt Kluzsinszky műhelyében (Váci-körút 8. sz.) megtekinthetik.

~ A PÁRISI «GAIÉTÉ»-ben erősen készülnek Edmond Audran új operettjére a «Nagymogul»-ra, melynek szövegét Chivot és Duru írták.

~ A PÁRISI OLASZ OPERA október 15-én fog ismét megnyitni, Patti Adelina fölléptével, a ki tizszer fog énekelni. Utána jön Sembrich, a ki nyolcszor lép föl. Az első operai újdonság Salvayre «III. Richárd»-ja lesz.

~ REYER, a «Sigurd» szerzője új operán dolgozik, a melynek címe «Salambo».

~ A LONDONI «COVENTGARDEN»-SZÍNHÁZBAN e héten kerül színre Ernest Reyer «Sigurd» című operája. A mester Londonba utazott, hogy az utolsó próbákon személyesen jelen legyen. Mult szombatn lépett föl Londonban Sarah Bernhardt mint lady Macbeth és óriási sikert aratott.

~ KÜLFÖLDI ZENÉSZETI HIREK. Padeloup, a párisi népszerű karnagy tudvalevőleg visszalépett a nyilvános szereplés teréről, de zenekara továbbra is együtt marad. A híres dirigens utódjául Godard Benjamin van kiszemelve, ki már eddig is Páris zeneéletében tekintélyes nevet vívott ki magának. — Massé Victor, a nemrég elhunyt zeneszerző, Kleopatra operájának czimszerepét Heilbronn asszony fogja énekelni. Az opera jövő márczius havában kerül színre a párisi Opéra comique-ben. — A londoni «Convent garden» színházban legközelebb Reyer «Sigurd» című operáját adják először. — A római tanács 120,000 frank segélyt szavazott meg a

Teatro Apollonak. Verona a Teatro Filarmonicot, Bologna a Teatro Communalet 40,000 frankkal, Salerno a Teatro Bellinit 75,000 frankkal segívezi. — Az innsbrucki Musikverein e hó 3-án adta elő Bruck Miksa «Das Lied von der Glocke» oratoriumát, mely Angliában, Északnémetországban, Hollandiában s Amerikában mindenütt nagy tetszést aratott. — A középrajnai tizedik zene-ünnep, mely ez évben Mainzban gyűlt össze, e hó 6-án tartotta első hangversenyét Lux karmester vezetése mellett. Az 1200 tagból álló ének- és zenekar Händel Messias oratorinmát szépségeihez méltó előadásban juttatta érvényre. A solo-szereplők, Wiltne asszony, Spies k. a., Götze és Staudigl urak nagy sikert arattak.

SZÍNHÁZI HIREK.

== FÁJ SZERÉNA K. A. a nemzeti színház tagja a mult héten Békésen vendégszerepelt, Miklósy Gyula szintársulatánál. Négyyszer lépett föl, de — mint lapunknak onnan írják — csekély számú közönség előtt, mert Prielle Kornelia asszony megelőző vendégszereplése kimerítette a békésieket.

== Csepessányi Berta k. a., a szinitanoda egykori növendéke nagy erkölcsi és anyagi sikerrel fejezte be az imént vendégszereplését Posenben. Különösen mint Szép Helena, Boccaccio és Vladimir (Fatinitzánban) aratott fényes diadalokat.

== KRECSÁNYI IONÁZ szintársulata jelenleg Esztergomban működik. Az esztergomi közönség kiváló finom ízléséről tesz tanubizonyságot az, hogy míg az operettek sokszor félíg telt ház sincs, addig az újabb társadalmi színművekben, mint pl. «Czezil házassága» «A vasgyáros» «Olga» stb. rendszerint nagy és díszes közönség gyűl össze. F. hó 7-én volt a társulat egyik legkiválóbb tagjának, Kissnének, jutalomjátéka, mely alkalommal Toldy «Kornélia» című színműve került színre. Kissné oly kiváló alakításban mutatta be a című szerepet, hogy a legkényesebb ízlést is kielégítette. A már legközelebb távozó társulat kitünőbb tagjaitól Esztergom lelkes közönsége nemsokára rendezendő fényes estélyen fog a viszontlátás reményében elbucszni.

== A kolozsvári nemzeti színházban a minap Csiky László az «Armány és szerelem»-ben lépett föl, de tökéletesen eléjtette szerepét. Medgyaszay Evelin k. a. Lujzája és Szentgyörgyi Millerje mentették meg az előadást a teljes bukástól.

== EGY BALLÉPÉS című drámáját adták tegnapelőtt Nagyváradon Márkus József utalírónak. A «Szabadság» a következőket írja az újdonságról: A mű iránydarab és éle a modern Dumas-féle «öld meg az asszonyt» elmélet ellen fordul. A fiatal író theziséit szellemmel, derekasan és leleménnyel védelmezi. Leleményességébe helyenkint belevész a természetesség. Sok ügyességgel teremtett frappans helyeze-

teket, de nem mindenütt tudja őket elég természetessé tenni. A közönség kedvezően fogadta ez újdonságot, mely egy jóra való tehetségnek sok méltánylatra érdemes munkája. A tetszésnyilvánítások többet jelentenek a bátorításnál; nem biztató előleg jövőre, de megérdemelt jutalma a jelennek. A sikerben nagy rész illeti a színészeket is. Hunyadi Margit, Nagy Ibolya, Megyeri, Somló, Szirmai igen jó ensemble, minőt alig nyujt más vidéki színpad.

== A POZSONYI SZÍNHÁZ ÚJJA ÉPÍTÉSE. Pozsonyváros törvényhatósági bizottságának központi szakosztálya multkori ülésében tárgyalta a belügyminiszternek a színház bezárását elrendelő határozatát s a színházépítési bizottságnak erre kelt javaslatait. Beható vita után következő határozatok hozattak: A központi szakosztály a hétfői közgyűlésen javasolni fogja: 1. A városi színház és redoute épületnek Fellner és Hellmer építészek által készített és a belügyminiszter rendelkezvényeiben foglalt követelményeknek megfelelőleg átdolgozott terveit szerint a színház újjáépítése elhatározandó és ennek mielőbb való foganatosítása tárgyában az átdolgozott tervek a miniszter urnak felterjesztendők. 2. Az építkezéshez szükségeselt 500,000 frt felvétele egybekötendő a kölcsön-konvertálás ügyével, és az ez utóbbi ügyben kiküldött bizottság utasítandó, hogy tanácskozásaiiban a konvertálásra szükséges összegzen felül az 500000 forintra és a netáni árfolyamkülönbözetre is tekintettel legyen. — De hogy a bizottság előmunkálatai és a közgyűlés pénzművelete biztos alapon nyugodjanak, a központi szakosztály véleménye szerint Günther M. W. és Neiszidler Károly bizottsági tagok Budapestre küldendők, hogy a kormánynál tudomást szerezzenek arról, hogy mikép lehetne nevezett pénzműveleteket foganatosítani, továbbá, hogy az egész művelet bélyeg- és illeték-, esetleg adómentességét is kiközösüljék. 3. A konvertálás ügyében eljáró bizottságba Jeszenszky József és Wimmer Adolf választandók be és az így kiegészített bizottság a budapesti küldöttség sikereihez képest a pénzművelet ügyében való javaslatát mielőbb előterjeszse. 4. A színházépítési bizottságok együttesen megbizandók, hogy a kérdést mielőbb tárgyalás alá vegyék s az egybehivandó közgyűlésnek az illető javaslatokat terjeszszék elő, hogy a színházépítési tartama alatt mikép lehetne a színházi előadások folytonosságát biztosítani.

== SZÍNHÁZ SZENTIESEN. Szombaton, jul. 5-én Fekete Ignác jutalmára 3-or adatott «A koldusdiák». Hasonló talán vándorszínészeknél nem esik, hogy egy operette harmadszor kerüljön színre. A szentesi közönség azonban megmutatta, hogy őt egy jó darab nem fárasztja, mert a ház mind a háromszor megtelt. Maga az előadás kissé vontatott volt, de a szereplők összevágó előadásuk által mégis sikerre emelték. A főbb szereplők: Nikó Lina (Laura) megnyerő, kedves modora és jó alakítása által megnyerte már elejétől a közönséget; Sz. Némethné (Simon Rimánovszky) jól játszott, valamint Németh Gizella is (Broniszlava). A férfiak közül

Sz. Németh (Ollendorf) fejtette ki jól szerepét és coupletjeit többször megújrázták. Polgár Sándor (Enterich) Réthy (Bogumil gróf) igyekeztek a darabot hatásra emelni. Ami pedig a jutalmazandót (Ján Janicki) illeti, megérdemelte volna, hogy üres házzal jutalmaztassék, mert fülsértő hangja és rut külseje által a többi szereplők hatását csak rontotta. Megérdemli a consilium abeundit.

== NAGY-KÖRÖSÖN Pesti Ihász Lajos társulata tartja előadásait három hét óta. Ugy a közönség a színészekkel, mint a színészek a közönség pártolásával teljesen meg vannak elégedve. A Csókon szerzett völegény, A vén kupecz, Cziganý Panna, Koldus diák, Rip van Winkle, Kis szórakozott, Vasgyáros, Buborékok, Utolsó szerelem, Czezil házassága stb. újdonságok vannak a műsoron. Jobb erők a férfiak közül: E. Szabó Gy., Dobó S., Bodrogi, Abaffy A., Mátray Gy., Koródy P., Viola. A nők közül: Mátrayné, Bodrogi L., Raizné E. Szabóné, Szapáry F., Kisfaludiné, Kelemenné, stb.

== NAGYVÁRADON az ott működött állatmutogatónak a hatóság csakis három előadást engedett meg s ezekért is Nagy Vincze igazgató fellépése folytán 20 frtnyi díj lefizetésére köteleztetett a színészegyesület nyugdíjalapjára.

== MOHÁCSON f. hó 5-dike óta Balogh Alajos 30 tagot számláló dráma-, vigjáték-, népszínmű- és operette társulata működik. A társulat Szigeti «Csókon szerzett völegény»-vel mutatta magát be, és már az első este kivivta magának a közönség elismerését, mely a társulatot melegen pártolja is.

== VIDÉKI SZÍNHÁZ. Miskolczon a színházi bizottság és annak igazgatója dr. Csáthy Szabó István azon munkálkodnak, hogy az ottani színházat minél előbb tehermentessé tehessék s jövőben bér nélkül adhassák ki a színházgatónak. Bényei István a központi iroda igazgatója a napokban Miskolczon járván, e tárgyban behatóan tanácskozott a bizottság elnökével s kilátás van rá, hogy a szép terv mihamar kivitelre kerül. — Szatmáron a színházi bizottság új színháztervet készített, mely a nézőtér az előbbinél jóval nagyobbra szabja s ugy a jelen, mint e jövő kor igényeinek inkább megfelel. A színházi bizottság egyik tagja a napokban Budapestben járt a terv kivitele és a színpadi felszerelés érdekében. — Balogh Alajos szintársulata Kalocsáról Mohácsra, Sággy Zsigmond Nagy-Becs-kerekéről Balassa Gyarmatra és Szilágyi Béla Dieső-Szent-Mártonról Erzsébetvárosba tette át állomását. — A belügyminiszter által a színházterv védelmében kibocsátott rendelet hatása legelőször Nagyváradon mutatkozott, a mennyiben az ott működött állatmutogatónak a hatóság csakis 3 előadást engedett s ezekért is Nagy Vincze igazgató fellépése folytán 20 frtnyi díj lefizetésére köteleztetett a színészegyesület nyugdíjalapjára.

== A «TOUR DE MESLE», melyet 1882. május 9-én adtak először a párisi «Porte St-Martin» színházban, szombaton, f. h. 5-én érte meg ugyanott ezerkét századik előadását.

= SZENTESRŐL ma több szentesi lakos aláírásával nyilatkozatot vettünk szentesi tudósítónknak Fekete Ignác minapi jutalomjátékára vonatkozó bírálata tárgyában. A nyilatkozók igazságtalannak találják a szóban forgó bírálatot, a mennyiben szerintük Fekete Ignác, a ki Szentesen közszeretben áll, a többi szereplőkkel bátran egy sorba helyezhető. Szívesen nyitunk tért az ellenvéleménynek, annyival inkább, mert ugyanazon szentesi tudósítónk mai levelében, a melyben «Donna Juanita» előadásáról szól, maga is a legnagyobb elismeréssel nyilatkozik Fekete Ignác alakításáról Gaston Dufaure szerepében, és hozzáteszi, hogy azt a közönség is teljesen méltányolta. Fekete Ignác kivül kitüntették magukat «Donna Juanita» előadásában Bényeiné-Harmath Emma, a ki mint vendég René szerepében szépen érvényesítette tehetségét; továbbá Beza Paula, a ki mint Olympia keltezt hatást, valamint Sz. Németh, Polgár és Gyarmathy.

= UNGVÁRON folyton szép pártolásnak örvend Geröfy Andor jól szervezett színtársulata. A minap Geröfyné Ilka javára a «Sárga csikó» került színre zsufoolt ház mellett. Geröfynét színpadra léptekor zajos tapssal, koszoruk és virágbokréttákkal fogadták, T... ur szép beszéd mellett a jutalmazandónak értékes gyémánt nyakláncot nyújtott át, mit Geröfyné meghatóttan köszönt meg. Az előadás igen szépen sikerült. Geröfyné dalait megisméltette a közönség. Helvey Laura k. a., a nemzeti színház kitünő művésznője, jelenleg Ungváron vendégszerepel s dacára a felemelt áraknak, mind a hat előadásra az összes jegyek elkeltek. Eddig a Vassgyáros, Fromont, Risler, és Fedorában lépett fel. Már első fellépte alkalmával meghódította a közönséget, mely őt minden fellépése alkalmával ovációban részesíti; volt jelenése, mely után nyolczor is kihívták. A művésznőt derekasan támogatják Báthory Ilon, Geröfy Andor, Széles József, Fehérváry Ottó és Lenkey Gyula.

= NYIREGYHÁZARÓL írják: Lászy Vilmos igazgató most érkezett ide jól szervezett társulatával Kisvárdáról, hol a társulat hosszabb ideig működött. Bemutatóul színre került Berczik Árpád 3 felvonásos vígjátéka. «Nézd meg az anyját», mely még e színpadon nem adatott. A szereplők többnyire tehetségeseknek mutatták be magukat. Különösen kitüntek: Lászy Etele (Leontine), Vihari Elemér (Téssy Tamás), Peterdy Sándor, Kövy Ede és Moori Sándor. A társulat egyelőre csak hat előadásra kapott engedélyt.

= A BÉCSI STA DTHEATER alapítói azt remélték, hogy a színházat régi helyén fölépíthetik. A helytartóság azonban most határozottan kijelentette, hogy ezt a törvény értelmében meg nem engedheti.

= SONNENTHAL ADOLF, a jeles színművész jövő tavasszal szintén Amerikába megy vendégszerepelni. Márczius 1-től ápril 15-ig fog New-Yorkban játszani, esténként 3000 frt fellépti díj mellett. Amerikába készül a meiningeni színtársulat is.

= PÁRISBÓL írják: A «Varietés»-ben érdekes személycsere áll küszöbön. Jeanne Granier a pikáns soubrette belép a neve-

zett színház kötelékébe, míg Judic aszszony megváltik tőle és átmegy a «Vau-devillés»-be. Judic azért távozik a «Varietés»-ből, mert akarata ellenére szerződtek Graniert.

A MÜNCHENI MŰTÁRLATOK.

A műegyletből.

München, július 12.

A jelenlegi heti kiállítás érdekes jelenséget mutat: *Keller Frigyes*, a rideg realista, ki eddigelé kővágók, csizolók stb. ábrázolásában tetszett magának leginkább, kiknek nehézkes, piszkos voltát mesterileg esetelte, váratlanul az ideális művészet terén kivívott sikerrel lép meg bennünket. «A kölni székesegyház alapkövének hazavitele» című műve határozottan kiváló értékű monumentális alkotás. Látszik, hogy csak azért nincs nagy művészetünk, mert hiányoznak a megrendelések. A megrendelések megtalálják a kellő művészi tehetségeket is. Realisztikusabb irányu *Sichel* »Tánczó odaliszk»-ja. Ez irány azonban ép úgy mint Landellenél inkább a kivitel, mint a felfogás tekintetében mutatkozik, mert ez utóbbit, valódi költői ihlet lengi át, úgy hogy a megjelenés csábító szépsége elől az érzékiség teljesen hátrébe szorul. *Kahler*, ki fiatal hölgyeket divatos öltözékben szokott festeni, «Fürdő után» nevű festményében egy fiatal leány nyál ismertet meg bennünket, ki az öltözéknek teljes hiányában van. A festmény sulypontja a színezésben fekszik, mely meglepően finom kivitelű. *Friedrich* «Sakk játész»-ja szintén szép színező tehetségről tanuskodik. *Martens* «Velenczéből» vett kedves jelenete számára egy kissé különös alakot választott, melynek czélszerűsége, azonban tekintettel a kép alapeszmejére, el nem vitatható. A fiatal anya és kis gyermekének feje igen kecses és rendkívül gyengéd kivitelű, a minthogy egyáltalán az egész kivitel a mai olasz kismester-iskolára emlékeztet. *Fürss* »genre»-jában fiatal leányt mutat, melynél a körvonalak nemes arányossága tűnik szembe. Tetszetős benyomást gyakorol *Bertie* »Pour madame» nevű festménye is, mely egy szobacizust ábrázol ro-coco-costumben, ki, a mint látszik, nagyon jól tudja, mit tartson a kezében tartott levélkérről, mely urnőjére van czimezve. A genre terén még *Diethelm Meyer*, «Alpesi lakói» volnának felemlítésre méltók. *Ritter V.* «Hesseni építészeti motívum»-a a fiatal művész kiváló tehetségéről tesz tanúságot és a legszebb reményekre jogosít jövője tekintetében. *Wiesinger H.* kiállított két képe (káposztáskertek) inkább nevezhető tanulmánynak, mint tájképnek és mint olyan, kiváló becsü. *Schmitzberger* művében: «Alkalom szüli a tolvajt» a háttér színe oly szerencsétlenül van választva, hogy a kutya a helyett, hogy a háttérből kiválnék, abba beleesik. *Berninger* mindinkább modorossá válik, a mint erről sáfránzinű

«Nápoly»-a is tanuskodik. *Stromeyer* kisasszony legujabb képében: «A templomban» kecses phantasiájáról és kiváló színezési tehetségéről ad újabb bizonyágot. *Widemann* «Ekszerszekerénye» oly kiválóan finom mű, hogy, a kivitel tisztaságát tekintve, méltán párhuzamba állitható a régi miniature-művészet remekeivel, alaki szépség tekintetében pedig ezeket fölülmulja. Most szólunk a másik kiállítástról az *Odeonban* is, melyben *Makart* «Öt érzék»-e látható most. Hogy a nudítások e nagymesterének valamely művét helyesen bírálhassuk meg, mindenekelőtt a mester sajátosságával kell tisztába jönnünk. Művei kiváló színezési tehetségről, érzékiségtől áthatott eredeti szépségeti érzékről, minden iskolai kényszertől ment önálló felfogásról tanuskodnak. Született kiváló decoratív tehetség, pompa és érzékiség által szeret a nézőre hatni; a tárgy szellem-erkölcsi oldala nemcsak tehetségének, de akaratának körén is kívül esik. Ha ezt szem előtt tartjuk, öt képből álló és «Öt érzék» című ciklusát is képesek leszünk helyesen megbírálni. Mindenekelőtt constataljuk, hogy az öt kép között az összekötetés csak külső; ezzel azonban nem akarjuk a műértékét kisebbiteni. Csupán a meztelen leányalakok ritmikusan állásában egymáshoz nyer kifejezést, vagyis *Makart* a «látást» annyiban tette rendezésének központjává, hogy csupán ezen egy érzéket képviselő alak fordítja inkább testének előreszét felénk; míg a «hallás» és «szaglás» inkább oldalal, az «ézés» és «izlés» pedig háttal állanak felénk. Közös mindannyiban a modern francia iskola által előszeretettel cultivált «csipőállítás», melylyel — minden esetre mértéket tartva — már az antik művészetben is találkozunk. Hogy az egyes alakokba fektetett gondolat csupán külsőleg nyer kifejezést, az a dolog természetében fekszik, mely szellemi kifejezést majd teljesen kizáró. Hogy *Makart* e tárgyat választotta, annak oka a művésznök fönt röviden ismertetett hajlamában fekszik és ép ezért az elfogulatannak nem szolgáltatathat okot gáncsolásra. *Makart* — mint már említők — a színeknek, az érzéki, pompatali hatásnak embere. Ebből folyik, hogy általánosságban kevesebb sulyt fektet a rajzolásra. Megelégedéssel constatalom, hogy e képcyclusban ily ugynevezett művészeti hibát nem követett el. Ep ellenkezőleg, a rajz és alakítás mindenütt korrekt. Ha az egyes alakokat tekintjük, úgy a látási érzéket az által látjuk feltüntetve, hogy a szép, majdnem teljesen meztelen ifjú nő egy kézi tükörben szemléli önképét; a hallóérezék képviselője baljában egy nádsipót tart, jobbát pedig fülén tartja, mintha egy távolból jövő zajra figyelne, vagy az őt környező nád suttagását hallgatná; a szaglóérezék képviselője illatos virágokat tart orra előtt, az izlés pedig zamatos gyümölcs után nyul. Eddig minden jellemző és jó, mert a czélnak megfelelő. Nem mondható ugyanez az ézés vagy tapintás tekintetében. *Makart* ez érzéket egy fiatal leány által vélte ábrázolhatni, a ki épen a fürdőből lép ki, miközben korlátra támaszkodik és egy gyermeket hord a vállán, kit balkarjával tart átölelve. Ez által hihetőleg háromszoros érzést akart a művész kifejezni, azt,

melyet a hidegség idéz elő a testen, a biztonság érzetét a talált támaszpont által és végül azon érzetet, melyet a viselt teher idéz elő. Mint örvendős jelenség említendő fel végül, hogy Makart az »öt érzékben« kiméletesen bánt az asphalttal.

M. F.

A LIEBENBERG-SZOBOR BÉCSBEN.

A bécsi új városház egyik helyiségében van közszemlére kiállítva a kis minta, mely háromszoros nagyságban kivive céljának megfelelőleg hirdetni lesz hivatva az utókornak azon hazafias küzdelmet és kitartást, melylyel 1683. szeptember havában Bécs polgárai a félhold felett győzedelmeskedtek.

Szép és dicső eszme!

Egy szerény emlékoszlopot, oly szerényet, mint a minők a jeles polgárok voltak és méltót hozzájuk! Az ily műremek alkotásához azonban első ízben szükséges az *érezék*, másodsor — és különösen a jelen esetben — a *tehetség* és *akarát*, melylyel egy munkát a művész úgy alkothat, hogy azt szemlélve a közönségre ne mulasztja el a lelkesedés benyomását gyakorolni, hogy a közönség ne csak képzelje és tudja, hogy a jeles polgárok minő szolgálatot tettek első sorban a hazának, másod sorban pedig az egész keresztény világnak, — hanem *csakugyan érezze is*, — harmadszor pedig egy kis *filozófia*, mely habár ellentétének látszik is lenni a művészetnek, szorosabb megfontolás után mégis be kell ismerünk, hogy minden műremek alkotásánál a művésznek okvetlen szüksége van a filozófia bizonyos nemére és ezt én a művészet filozófiájának vagyok bátor elnevezni.

Ha azonban az előttünk levő szobormintát megtekintjük, — melyen a szobrászati munkát SILBERNAGEL, az építészeti ifj. NEUMANN lovag és a kő- és bronzimitatiót FALKENSTEIN festő készíté, — akkor nem tagadhatjuk el, hogy a munka — ha csakugyan ezen minta szerint lesz kivive — nemcsak várakozásunkat nem szárnyalta túl, hanem, hogy várakozásunkban tökéletesen *esalódtunk*.

Négy vörös márványlépcsőfokon pihen a hasonló alapzat, melyen az oszlop van elhelyezve. Mellő részén az alapon fekszik az aranyozott oroszlán, első lábai alatt egy lófarkat és egy török pajzsot tartva, — ez képezi egyedüli és felette silány szimbólumát a nagy időknél, melyet a szobornak leginkább kellene idealizálni.

E fölött egy második alapzat helyezkedik, az oszlop alapzata, melynek négy oldalán a mezők bronzablakkal vannak ellátva a feliratok számára, és még csak ezután következik a négyszögletes, felfelé vékonyodó oszlop, melynek alsó része ívekben végződik, hasonlólag a corinthusi oszlopféhez, míg az összeköttetést a barokkdiszú alapzattal elég ügyesen és csinosan hasonstlyű csigák eszközlik a négy sarkon.

A karsu, nyulánk oszlopon áll, magasra nyújtott jobbában a babérszörövel és leeresztett baljában a békét hirdető palmaággal a megkoszorozott szárnyas bronzgénusz, melynek külön alapzata azonban sehogysem illik az oszlophoz; mert egy-

résről maga is oszlopot ábrázol s másrészről egy kissé nagy is, úgy, hogy az egész munkán két alapzat és két oszlop közvetlen egymást, ami nem a változást, hanem az egyhangúságot növeli.

Az ilyen szabadság-szobornál pedig jelentékeny szerep jut ki a génusz számára, melynek — minthogy repül — nem szabad látszólagos szilárd alapot készíteni. A génusz mindig azon benyomást gyakorolja a szemlélőre, mintha tova akarna lebegni és így a kérdés éppen ezen pontnál a legkényesebb és a leghigadtabb gondolkozást és lehetőleg előnyös megoldást igényel. Bár a gömb alkalmazása napjainkban már nagyon is triviálissá vált, mindamellett ennek alkalmazása a génusz lábai alatt a változottságon tetemesen lendített volna, — ha már más megoldást nem tudtak kitálatni.

Az oszlopláb csigái között a négy sikon relief-domborművek vannak bronzból alkalmazva és pedig a mellő részen *Liebenberg* mellképével, a jobb oldalon *Károly* lothringiai berczegével, a baloldalon *Starhemberg* Rüdiger grófival és hátul III. *János* (Szobieski) királyával, melyeket csinos, bronzból készült babérágak veszik körül. Eltekintve most már a cardialis hibáktól, a cím jogosulatlanaságától, — mert, minthogy Liebenberg az emlékoszlopon éppolyan szerepet játszik — mint Károly, Starhemberg és Szobieski, nem látjuk be, miért nevezik éppen róla az emlékoszlopot, vagy ha már róla nevezik el, miért nem adnak neki e műemlék domináló szerepet — a mű sohasem lesz képes célját elérni.

A körülbelül 16 meter magas munkát fel fogják állítani a „*Löwebastei*“-en; nem fogja senki sem a csint, eleganciát és szépséget tagadni, ha közelről megnézi (mert távolról nézve a génusz alapzatául szolgáló oszlopocská túlságos magassága minden illuziótól megfosztja a szemlélőt); de fog-e a nép e szabadság-szobor megtekintésekor lelkesülni, felbirja-e fogni a nagy misziót, mely Liebenbergre és társaira várt a szomorú napokban, fogja-e ereiben érezni a pezsgő vért, mely lelkesít, boldogít és büszkévé tesz minden igaz hazait az ilyen mű láttakor, de egyáltalán fog-e e munkán csak egy nemes és eredeti szimbólumot is találni, mely szívében és lelkében a *képzolelet* és *érezést* egyesítse? határozottan nem-mel kell felelünk, — mert nincs a munkának egy lélekemelő oldala sem.

A művész ezuttal alkotott anélkül, hogy *érezett* is volna, és *csak* dolgozott, de *nem működött*.

Bécs egy szoborral többet nyer a munkában, amelynek azonban műbecsét el lehet tagadni.

NYÁRI SÁNDOR.

KÉPZŐMŰVÉSZETI HIREK.

~ MÁTYÁS KIRÁLY EMLÉKSZOBRA. A királyhágón tul már régebben mozgalom indult meg a czéltől, hogy Mátyás királynak Kolozsváron, a hol a nagy király bölcsője rengett, emlékszobor emeltessek. De az ügy eddig nagyon lomhán haladt előre. Most a kolozsvári városszépítő egyesület előterjesztést intézett a városi tanácshoz, a melyben a szobor létesítése

érdekében országos gyűjtés megindítását hozza javaslatba. A szépítő egyesület a szobor fölállítását a millenium megünneplésével óhajtja kapcsolatba hozni. Ragadja az ügyet kezeibe a város, — ugymond az előterjesztés. Forduljon a törvényhatóságokhoz kérelmével; szervezzen ország-szerte gyűjtőbizottságokat; hívja föl a központi sajtót, hogy támogassa a nemes czélt; mert a vidék buzgó fölkarolását, melylyel a fővárosi sajtó minden ilyenmű fölhívására felelt, így viszonzhatja legméltóbban. Nem követelőzés ez a vidék fővárosa részéről de ha valahol egész fényben ragyogtatni kell a magyar állam-eszmét, egész fényben kell feltüntetni a magyar monarchia dicsőségét: az a hely a régi Erdély fővárosa: Kolozsvár. Hadd tündököljön a hollós király merész alakja Kolozsvár közterén, hadd nézzen lovas szobra keletre, mely a legújabb magyar politika irányát is jelöli, hadd lelkesüljön az egymást követő újabb nemzedékek egész sora a nagy emlékek bűvölő hatása alatt. Erős kézzel kell az ügylőz fogni; erős kézzel kell az eszmét fölkarolni.

~ FESTŐMŰVÉSZEKRŐL. Vastagh György közelebb két arczképre kapott megrendelést. Hontmegye elhunyt egykori alispánjának, Paczólay Jánosnak arczképét fogja megfesteni a megyeház számára és Strasser Alajos arczképét a Lloyd-társaság tanácstermének. — Margitay Tihamér József nádor nagy arczképét teljesen befejezte és a napokban át fogja adni Trefort miniszternek, illetőleg a műegyetem tanácsának. — Feszty Árpád jelenleg két bibliai tárgyú képen dolgozik. Az egyik az angyal, midőn Krisztus születését adja hírül a pásztoroknak. A másik, melynek címe Hazatérés a Golgotháról, hegyes vidéken a Golgotháról hazatérő szomorú alakokat ábrázol. Feszty a napokban Ö-Gyallára utazik.

~ KRISZTUS fiatal szobrászunk «Csirkéfogó» című szoborcsoportozatát már szétszedte és elküldte bronzba öntés végett. A szobor az országos kiállításon lesz kiállítva. A mehádiai fürdő számára készülő «Aesculap» szobor már készen van, most «Hygaea» szobron dolgozik. A művész még e hóban Pécsre fog utazni, hogy megkezdje az ottani restaurálás alatt lévő székesegyház számára a 12 apostol szobrainak elkészítését.

~ DEFREGGER FERENCZ «Mária a gyermek Jézussal» című kolosszalis festménybe fogott, Ez lesz a művésznak első vallási tárgyú képe.

~ DRÁGA FESTMÉNYEK. Londonból írják e hó 3-iki kelettel: Tegnap a westminsteri herceg vezetése alatt egy küldöttség tisztegett a pénzügyminiszternél s ajánlotta, hogy a Plencheim-palotában lévő Marlborough herceg tulajdonát képező képtárnak egy részét vegyék meg az állami kincstár számára. Az említett képtárban levő képek közt van két Rafael és egy van Dyk; e három képtér 160,000 font sterlinget kérnek. A pénzügyminiszter igen nagyra tartja ezt az összeget, annál is inkább, mert, mint neki mondták, eddigelé a legmagasabb ár, a mit egy képért fizettek, 24 ezer font sterling; mindazonáltal megígérte, hogy a küldöttség óhaját közölni fogja a miniszterelnökkel.

„HARMONIA”

zongoratermében (váci-utca 3.) alábbi bécsi zongoragyárosok gyártmányai raktáron találhatók:

J. Heitzmann és fia

cs. kir. udvari zongoragyáros.
Elsőrangú gyár, mely különösen arról nevezetes, hogy a legtartósabb hangszereket készíti. Zongorái az egész világon elvannak terjedve. S mindenütt egyaránt kelendőségnek és kedveltségnek örvendenek. Birja a legmagasabb kitüntéseket.

Zongorahangoló lakcíme

megtudható a „Harmonia” zeneműkereskedésben.

F. WOLLEK

Olcsó közép minőségű tetszetős zongorák.

ERHAR

világhírű zongorái.

Ezen hangszerek a zongoragyártás remekei közé tartoznak. Tartósságra utólérhetlenek, ezen tulajdonságukra köszönheti a gyár nagy hírnevét.

Kaphatók:

Salon Stucz, diófa
fekete

kereszt-hurozott és egyszerű.

Schmidt Ferencz

Bösendorfer tanítványa.
Jó minőségű tartós zongorák:

Rövid salon, diófából
fekete

Arjegyzék küldetik, díj nélkül.

Wessely Márton

zongoragyáros.

Különös specialitás az úgynevezett „Diminutiv” zongora, legkisebb alak s mégis erős, tömör hang. Bármilyen kicsi szobában is elfér. Az egész zongora 1 1/2 méter. Különféle érmek.

Hamburger Károly

bécsi zongoragyáros, készít kitűnő zongorákat, melyek a „Harmonia” zongorateremben folyton készletben tartatnak és jutányos áron kaphatók.

Stahl Ferencz

Kitűnő zongorákat készít, melyek nagy kedveltségnek örvendenek.

HESSE L.

nemcsak, hogy szakértelemmel kezeli a hangolást, hanem mint volt zongorakészítő a hangszerek javítását is magára vállalja.

HEITZMANN NÁNDOR

Jó minőségű tartós zongorák,
Rövid salon diófából

„fekete

POKORNY

Zongorait ajánlja a közönség figyelmébe.

Nemecke József

„Mignon”

zongorák. Tartós kitűnő hangszerek. Különösen ajánlatosak iskolák számára.

Zenetanárok lakcímei.

ZONGORA:

Bartay János, nemzeti zenedei t. váci-u. 19.
Deutsch Willy, bálvány-utca 18.
Drescher Raimund, kerepesi-ut, kerep. udv.
Erney József, nemz. zen. t., kerepesi-ut 24.
Gobbi Henrik, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár. Ferencz-József rakpart 18.
Klinger Sándor, sugár-ut 23. III. em. 9. ajtó.
Kont Ilona, sugár-ut 60.
Koschirz János, sugár-ut 89.
Major J. Gyula, váci-körút 17.
Rausch Károly, nemz. zenedei tan., Hunyady-utca 3.
Schütze Rezső, nemz. zenedei tanár, nagy korona-utca 4.
Sipos Antal, magán zeneakadémia tulajdonosa, Keeskeméti-utca „Geist”-ház.
Somogyi Mór, Zrínyi-utca 3. sz. I. em. 19. a.
Vajdaff Béla, nemz. zenedei tanár, külső dob-utca 49.

HARMONIUM ÉS ORGONA.

Erney József, kerepesi-ut 24.

ÉNEK.

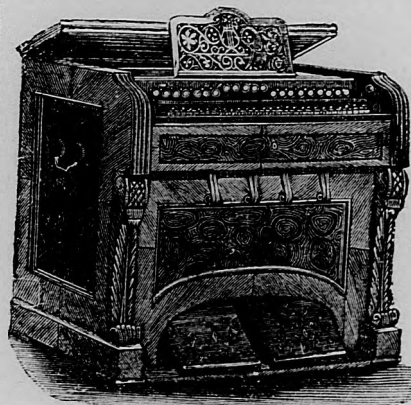
Henderson Mary, aranykéz-utca 2. sz.
Igercics Katalin, Lipót-utca 6.
Passy-Cornet Adel, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár asszony, muzeum-körút.
Schmidt József, Lipót-utca 19.

ZENESZERZÉS.

Breisach Szidor, váci-körút 29. III. em. 8.
Erney József, kerepesi-ut 24.
Major J. Gyula, váci-körút 17.
Nicolitsch Sándor, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár, Kazinczy-utca 17.

HEGEDŰ.

Gobbi Alajos, nemz. zen. t., magyar-u. 36.
Kis Péter, nemz. zenedei tanár, Sándor-u. 5.
Mészáros Imre, nemz. zened. tr. tüzoltó-u. 10.

A legkitűnőbb
HARMONIUMOK
Tietz Péter utóda
Kotykievicsz Teofil
gyára.

A legjobb minőségű harmoniumok nagy választéka. Hangverseny- és salon-harmoniumok. Prolongement és percussióval templomok és iskolák számára 100 forinttól felfelé.

Több évi jótállás.
Arjegyzékek kívánatra bérmentve küldetnek.

„Erste Productiv-Genossenschaft der Klaviermacher”

Arany- és más magas érmekkel
kitüntetett gyár.

WIEN.

Verschiedene goldene Medaillen und
andere hohe Auszeichnungen.

Bécsi zongoragyár Produktiv-szövetkezet

kitűnő gyártmányok, melyek minden tekintetben kiállják a versenyt a leghiresebb zongorákkal.

KAPHATÓK:

Barna egyszerű hurozott

Fekete egyszerű hurozott

Barna kereszt-hurozott

Fekete kereszt-hurozott

Egyedüli főraktárunk Budapesten (váci-utca 3. szám), a „Harmonia” zongorateremben.